

הבנת התחושה של שכנות בקהילה בקרב מתבגרים בדרום קוריאה והקשר בין תחושת הרווחה האישית לתפקידם של ההורים

תקציר

ממצאי המחקרים ההשוואתיים אודות הקשר בין בני נוער לקהילה ומסוגלותם לאינטראקציה חברתית בארצות שונות אינם מחמיאים לדרום קוריאה. קיימת דאגה בקרב קובעי המדיניות לגבי הקושי ביכולת של בני הנוער הקוריאניים למלא את משימתם ההתפתחותית לגבי התחושה שקשורה לחיבור לקהילה. להערכתם, מקור הבעיה הוא בהדגשת יתר של חשיבות ההצלחה האינדיבידואלית ובאווירה התחרותית שקיימת בבתי הספר, שמערערת את הערכים של הקהילה ואת הרווחה הקבוצתית. המחקר הנוכחי שם לו למטרה לבחון את השפעת תחושת הקהילה של מתבגרים קוריאניים על הרווחה הפסיכולוגית והחברתית שלהם, ולהציע דרכים לשיפור הקשר בין בני נוער לקהילה באמצעות מעורבותם של ההורים.

המשמעות של זהות חברתית היא תחושת שייכות לקבוצה חברתית מסוימת והיא בעלת משמעות רגשית או ערכית, המשייכת אותו כחבר בקהילה. פיתוח מיומנויות חברתיות ויכולות קוגניטיביות בגיל ההתבגרות מאפשר לבני נוער לעסוק בכינון זהותם החברתית ובחיפוש אחר חיבור משמעותי לקבוצות וקהילות בחברה. חיבור חברתי מתואר כאחת המיומנויות ההתפתחותיות העיקריות עבור בני הנוער והוא קשור לתחושת שייכות שמתפתחת בקרב בני נוער כאשר הם מרגישים: דאגה, אמפתיה, הכרה, אמון והעצמה בסביבתם החברתית. מחקרים מצביעים על כך, שהתחושה של קהילה המתייחסת למקום המגורים מהווה גורם משפיע וחשוב לגבי ההתפתחות הנפשית הבריאה של בני הנוער. ולכן המשימה ההתפתחותית הקריטית בגיל זה היא הקנייה של תחושה חיובית חזקה לקהילה. התפישה של הזהות החברתית לגבי תחושת השייכות והחיבור לקהילה מחזקים גם את ההערכה העצמית ותחושת הרווחה של בני הנוער.

מחקרים רבים מצביעים על חשיבות תפקידם של ההורים בפיתוח של החיבור החברתי בגיל ההתבגרות. ניתן להצביע על שתי פרדיגמות עיקריות שמסבירות את השפעתם של ההורים (המחקר הנוכחי יתייחס לשתייהן):

1. על פי תיאורית הלמידה החברתית, סוציאליזציה מתרחשת כאשר ילדים לומדים התנהגויות, ערכים והתייחסויות באמצעות חיקוי של הדמויות המשמעותיות בעולמם החברתי. משום כך, ילדים אמורים לפתח את תצורת התייחסות לסביבתם החברתית ולקהילה על סמך הדגם של התייחסות הוריהם.
2. על פי תיאוריית ההתקשרות, הנטייה לפיתוח התקשרויות הינה תכונה מולדת, כשאופי ההתקשרות הראשונית (בדרך כלל עם ההורים) מהווה אב-טיפוס להתקשרויות ויחסים חברתיים עתידיים.

התקציר מבוסס על המאמר:

Chung, G. H., & Lim, J. Y. (2014). Understanding Sense of Neighborhoods Community in Korean Adolescents: It's Relation to Adolescent Well-being and the Role of Parents, *International Journal of Adolescence and Youth*, 19, (3), 350-365.

המחקר הנוכחי בחן את שתי שאלות המחקר הבאות :

1. האם תחושת הקהילה קשורה לאיכות ולהערכת היחסים בין בני הנוער לחבריהם?
2. האם תחושת הקהילה של אימהות ויחסי הקירבה בין בני נוער להוריהם קשורה לתחושת הקהילה של בני נוער?

המחקר הנוכחי כלל כ- 200 בני נוער מבתי ספר ציבוריים ומרכזים קהילתיים בקוריאה. תוצאות המחקר מצביעות על כך, שתחושת הקהילה של בני נוער קשורה ליחסים חיוביים בין בני נוער לחבריהם ולהערכה עצמית גבוהה. כמו כן, בדומה למחקר שנערך בארצות הברית, נמצא כי לתחושת הסיפוק החברתית והלימודית של המתבגר בבית הספר יש תפקיד משמעותי בכינון תחושה של קהילה, בשכונת המגורים. יחד עם זאת, השפעת ההורים ורמת הקירבה במשפחה, והתייחסות האימהות כלפי הקהילה הם גורמים דומיננטיים יותר מאשר השפעת חיי בית הספר על בני הנוער. ממצאים אלה מחזקים את הטענה כי פיתוח החיבור החברתי לקהילה היא אחת המשימות ההתפתחותיות החשובות ביותר בגיל ההתבגרות לגבי פיתוח תחושת הקהילה בקרב בני נוער.

זאת ועוד, נמצא כי בגיל ההתבגרות המוקדמת ולאחר מכן התחושה של חיבור קהילה הולכת ונחלשת. ממצא זה תואם את ממצאי מחקרים אחרים שנערכו במדינות שונות. ניתן להסביר את התופעה הזאת על ידי הגברת העומס הלימודי בבתי הספר התיכוניים. בנוסף, בתי הספר היסודיים ממוקמים בדרך כלל בתוך השכונה, בעוד שמרבית בתי הספר התיכוניים נמצאים מחוצה לה, מציאות שעשויה להחליש את החיבור של הנוער המתבגר לקהילה בשכונת מגוריו.

הממצאים אודות חשיבות ההשפעה של היחסים הקרובים עם ההורים וההתייחסות של האימהות לקהילה על פיתוח תחושה של קהילה בקרב בני הנוער חידדו את הצורך בתכנית התערבות חדשה. ההצעה שעלתה על הפרק הייתה, שניתן לשפר את התחושה של קהילה בקרב בני הנוער באמצעות התערבות המכוונת למשפחה וזאת על מנת לשפר את היחסים ולבסס את הלכידות משפחתית. למשל, לאחרונה גוברת בקוריאה המודעות לחשיבות של הארוחה המשותפת במשפחה ולכן משרד החינוך פרסם מסמך הדרכה להורים לגבי הארוחה המשפחתית וכיצד לנהוג על מנת שהיא תהפוך להיות אירוע משמעותי שתורם לשיפור היחסים והלכידות המשפחתית. כפי שמתברר, ההשקעה בתכניות שכאלה ובתכניות המכוונות להענקת הזדמנויות פנאי משמעותיות במסגרת המשפחתית עשויה לחזק את התחושה של קהילה בקרב בני הנוער ואף לסייע במילוי המשימה ההתפתחותית העומדת בפניהם.

ממצאי המחקר מצביעים על כך, שיחסים קרובים עם הורים הם הגורם המשמעותי ביותר שמנבא תחושה של קהילה בקרב בני נוער. גורם שני בחשיבותו הוא תחושת הקהילה של אימהות אשר הן בעלות השפעה משמעותית על דרכי החיקוי של התנהגויות (אופן ההתייחסות) והנטיות החברתיות בתוך המשפחה. אפקט ההשפעה של האימהות מסביר גם את עוצמת הקשר הפסיכולוגי-החברתי שלהן לקהילותיהן ואת השפעתן על התחושה של קהילה בקרב בני נוער. למעשה, ניתן להסיק מהמחקר, שניתן להשפיע על תחושה של קהילה של בני נוער באמצעות קידום התחושה של קהילה בקרב האימהות באמצעות העצמה של קבוצות שכונתיות, אירועים של פנאי קהילתי וכו'.

סיכומו של דבר, התערבויות המכוונות לפיתוח תחושה של קהילה בקרב בני הנוער אמורות לכלול את כל המשפחה, לתרום לכידותה וליצור קירבה ביחסים בין הורים למתבגרים, והן עשויות לשפר את יחס ההורים (אמהות) לקהילותיהם. לשם קידום תחושת הקהילה בקרב בני הנוער יש צורך להפוך את ההורים לסוכני שינוי בקהילה, הואיל והם בעלי יכולת השפעה על החיבור והלכידות של בני הנוער - הדור העתידי של הקהילה.